

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND



3.3.2008

Till Jordbruksverket
per e-post till jordbruksverket@sjv.se
samt per post till
551 82 Jordbruksverket

Svar på två remisser, ekologiska produktionsformer och nya föreskrifter om miljöersättningar

Förslag till ändring av villkoren för miljöersättningen ekologiska produktionsformer – åtaganden ingångna under den tidigare perioden, 2000-2006. SJVFS 2002:95

Förslag till ändring i föreskrifter om kompensationsbidrag, miljöersättningar och miljöinvesteringar. SJVFS 2007:42

Skärgårdarnas Riksförbund, SRF, representerar den fastboende befolkningen runt hela kusten från Luleå skärgård i norr till Koster i väster samt på öarna i de stora insjöarna. Förbundets medlemmar är 14 regionala skärgårdsföreningar. Vi arbetar med förutsättningarna för boende, arbete och service året runt i landets skärgårdar.

Skärgårdarnas och öarnas bönder

Sedan 2005 har SRF stimulerat utvecklingen av ett nätverk mellan landets skärgårdsbönder. Arbetet påbörjades 2005 med den första rikstäckande inventering som gjorts av året runt aktiva bönder på öar utan fast landförbindelse längs Sveriges kust samt i de stora insjöarna. Det visade sig då finnas ca 240 aktiva brukare fördelade på 118 öar, alltså på ca 20 % av landets bebodda öar.

När inventeringen gjordes framkom att det fanns ett stort behov av kontakter med andra öbönder för att ta del av varandras erfarenheter. Under 2006 och 2007 har därför ett aktivt nätverk utvecklats med aktiva brukare som har betesdjur och gårdscentrum på öar. Jordbruksverket har givit ekonomiskt stöd både till inventeringen och utvecklingen av nätverket.

Skärgårdsjordbruket behöver ökad uppmärksamhet

I landets Skärgårdar och på små öarna finns ett unikt odlingslandskap. På de ofta magra markerna drev man ett jordbruk kring djurhållning för att försörja en relativt stor befolkning som också sysslade med fiske och andra näringar. Markerna utnyttjades hårt, man tog skördar på strandängar och mindre holmar. Djuren hölls under betessäsongen länge i hagmarker och på skogen även på

många små holmar i skärgården. Resultat av detta sätt att bedriva jordbruk blev ett osedvanligt rikt och omväxlande odlingslandskap. Skärgården är ett kulturlandskap präglad av människans brukande, uppskattat av många besökare och skildrat av stora skalder. Det är ett nationellt arv värt att vårda.

För att upprätthålla en lönsamhet i jordbruket sker en fortlöpande rationalisering och specialisering. Men jordbruket i skärgårdarna har ofta av naturliga skäl svårt att hänga med i denna utveckling. Odlingsbetingelserna är sämre ju längre ut man kommer från fastlandet, den odlade arealen minskar, åkermarken blir betesmark, hagar och strandängar växer igen. Antalet jordbruksföretag minskar. Priser på fastigheter har för länge sedan lämnat kopplingen till markernas avkastningsförmåga för jordbruket. Storleksrationalisering är inte den framkomliga vägen och maskinsamarbete fungerar dåligt eftersom det oftast bara är en brukare per ö.

Men än finns en grupp aktiva skärgårdsbönder. Dessa brukare med sina speciella kunskaper är den bästa resursen för att bevara det traditionella kulturlandskapet i skärgården. Vår målsättning är därför att utforma regelverk och ekonomiska villkor så att det kan gynna fortsatt brukande av skärgården.

Nuvarande stödsystem

Inom nätverket Skärgårdsbönder har ingående diskuterats hur dagens stödsystem passar in i skärgårdarnas förhållanden. Samtidigt har förslag lämnats till hur vi önskar att dessa system förbättras för skärgårdarnas villkor.

Förbättrat kompensationsbidrag

Vi har begärt att kompensationsbidraget skall läggas på en "Norrlandsnivå". Idag är öarna i klass 5:a vilket nu ger viss ersättning per hektar samt har en arealfaktor om 1,3 djurenheter (de) per hektar. SRF anser att öarna borde läggas i klass 4:a vilket skulle ge en 30% högre ersättning per hektar samt har en arealfaktor på 1,1 de/ha. Denna ändring av stödformen skulle ge rätt effekt eftersom den är direkt relaterad till djurtätheten och därmed betetrycket.

Investeringsstödet

SRF anser, mot bakgrund av de högre byggkostnaderna i skärgårdarna, att man ska kunna få 50 % av den godkända investeringen som stöd istället för som idag 30 %. Denna nivå gäller redan i stora delar av Norrland. Idag ger 30 % av godkänd maximal kostnad på 1 500 000 ett stöd på högst 480 000 kr. Med 50 % av godkänd maximal kostnad på 1 500 000 blir stödet högst 750 000 kr. Vi vill också räkna in värdet av den egna arbetsinsatsen i den godkända kostnaden.

Skärgårdsbete

SRF har begärt att de många gånger mycket magra och egentligen olönsamma betesmarkerna på öarna måste få en egen klassning "skärgårdsbete" för att dessa marker ska vårdas i även i framtiden.

Transportstöd

SRF har redovisat de mycket stora regionala skillnader som finns i landet när det gäller viljan att dämpa fraktkostnaderna för skärgårdsbönderna. För att undvika framtida formella problem har vi även pekat på betydelsen av att se över de så kallade statsstödsreglerna så att dessa stödformer inte hindras i framtiden.

Så här blev det från och med 2008

Nu har spelreglerna för de olika stödformerna inom jordbruket klarnat.

Kompensationsbidragets områdesindelning är oförändrad liksom arealfaktorn.

Investeringsstödet för byggnader är oförändrat med 30 % stödandel. Likaså är oförändrat att egen arbetsinsats inte får räknas in i stödunderlaget. Däremot har maximibeloppet tagits bort vilket givetvis gynnar mycket stora byggen. En fördel är att länen själva får prioritera vart stöden skall gå. Några län har nämnt skärgården i sina planer. En till viktig nyhet för skärgården är att den gamla behovsprövningen är borta. Nu ska en affärsplan styrka behovet av byggnaden. Detta kan underlätta för små och ”olönsamma” jordbruk i skärgårdarna.

Transportstödet har på sätt och vis påverkats. En ny regional klass inom miljöstödet införs 2008. Det gäller bete på svårtillgängliga platser, där speciellt öar nämns. Stödet är regionalt och ska bara gå till marker med särskilda värden. Vi anser inte att denna stödform är helt rätt utformad. Den hjälper inte till för annat än frakter av djur till vissa öar. Den tar inte hänsyn till frakter av foder eller andra insatsvaror som krävs när jordbruket bedrivs på en ö. Däremot gynnar den de fastlandsbönder som vill satsa på betesdjur på öarna.

Mosaikbetesmarker är en ny regional klass. Det är delvis ett svar på våra krav om skärgårdsbete. Men stödformen gäller bara för bete på marker som inte är klassade idag. Den kan dessutom inte samordnas med ordinarie betesstöd och omfattas inte av gårdsstöd och kompensationsbidrag.

När det gäller de regionala stöden, utvald miljö, kan de se olika ut i olika län. Där ska varje län göra prioriteringar och det var uttalat att dessa ska tas fram i samråd med regionala intressenter. Tyvärr uppfattar vi inte att några sådana samråd har skett med SRF eller landets olika regionala skärgårdsföreningar.

Ekologiska produktionsformer i äldre åtaganden, SJVFS 2002:95

De nya reglerna stipulerar gränsvärden för andelen foder som inte är ekologiskt odlat till djur i ekologiska produktionsformer. Från 2010 är siffran sänkt till 5 %. Man skärper här alltså reglerna för bönderna under en avtalsperiod. De som gått in i fleråriga åtaganden senare får från början dessa hårdare regler. Skärpningen på gamla avtal är främst för att åstadkomma likartade konkurrensförhållanden för de som bedriver ekologisk produktion. SRF anser att resonemanget är rimligt och har inga invändningar mot denna förändring med nya villkor.

Jordbruksverket, ändring i föreskrifter om kompensationsbidrag, miljöersättningar och miljöinvesteringar, SJVFS 2007:42.

Kapitel 1. Här ligger det ifrågasatta förslaget om ny definition på betesmark. Trädbärande betesmarker ska inte få hålla mer än 50 träd/trädbuketter per hektar. Denna regel ska dock inte gälla marker där länsstyrelsen fastställt särskilda värden (skogsbete, mosaikbete, marker med tilläggsanslag etc). Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen för enskilda skiften med höga natur eller kulturvärden besluta om undantag. Ett sådant kan vara om markerna ingår i Natura 2000.

SRF anser att denna stelbenta regel kommer att missgynna skärgården som har en stor andel betesmarker i sina jordbruksföretag. Samtidigt är markerna till stor del arrenderade och därmed kan inte brukaren påverka trädinnehållet själv. Den lösning vi kräver är att det för skärgårdarnas jordbruksföretag med gårdscentrum på en ö skall gälla sådana hänsyn att dispensstycket tillämpas. En region som skärgården måste få brukas på sina villkor.

Betsmarker i skärgården är traditionellt ofta extensiva och i kombination med att träd ingår för ved och virke. Låt det få fortsätta så.

Kapitel 6. Den nya regionala miljöklassen ”Utvald miljö” införs. SRF har försökt att få en klass ”skärgårdsjordbruk” motsvarande som finns för alvarmarkerna. Detta har hittills inte lyckats men vi finns devis med inom paraplyet ”utvald miljö”. Inom rubriken ”komplement till miljöersättning för betesmarker och slåtterängar” har man lagt till begreppet ”regionala markklasser”. Det gäller först restaurering av betesmarker mm. Där vi är kritiska mot att man enligt förslaget inte kan få en ersättning för restaurering om markerna tidigare varit i stödsystemet men nu kan bli utdömd på grund av de skärpta reglerna. Ändras reglerna under perioden anser vi att man också måste kunna tillåta att restaurering kan ske på ”underkända/undantagna” marker.

”Mosaikbetesmarker och andra gräsfattiga marker”. Denna nya klass marknadsförs numera som en ”skärgårdsklass” och definitionen stämmer bra. Hur det kommer att tillämpas återstår att se. Ett stort problem kommer att bli att det inte är tillåtet att byta klassning under åtagandeperioden från ”betesmark” till ”mosaikmark” om nu denna klass skulle vara mer rättvisande med tanke på de nya definitionerna. En sådan möjlighet måste finnas.

”Bete och slåtter på svårtillgängliga platser” är också en ny klass inom Utvald miljö, som är av betydelse för skärgårdarna. Detta kan närmast utläsas som en ersättning för transporter till t.ex. öar. Men här föreslås bara ersättning per hektar för marker med av länsstyrelsen klassade marker med särskilda värden. Vi anser att detta stöd skall begränsas till företag med gårdscentrum på ö utan fast landförbindelse. Därmed ges en liten – men viktig – konkurrensfördel gentemot de brukare från fastlandet som nu kan få ersättning för att frakta ut djur på bete på öarna.

Avslutningsvis beklagar vi den ytterst korta remisstiden i detta mycket viktiga ärende.

Skärgårdarnas Riksförbund
Den 3 mars 2008

Bengt Almkvist
förbundssekreterare

Skärgårdarnas Riksförbund

Missjö 614 98 Sankt Anna

info@skargardarnasriksforbund.se

www.skargardarnasriksforbund.se